

TÜRK, MUHACİR VE ARAP KÖYLERİNDE YAŞAYAN KADINLARIN TARIMSAL YAPI ÖZELLİKLERİNDE KUŞAKLAR ARASI DEĞİŞME: ADANA İLİ ÖRNEĞİ*

INTERGENERATIONAL CHANGE OF AGRICULTURAL STRUCTURE CHARACTERISTICS OF WOMEN LIVING IN TURKISH, MUHACIR AND ARAB VILLAGES: EXAMPLE OF ADANA PROVINCE

Zir. Müh. Ayşe Öyküm KESKİNKILIÇ

Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü,
Adana / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0001-9229-2159

Doç. Dr. Müge KANTAR DAVRAN

Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü,
Adana / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-4780-1043

ÖZET

Bu çalışmada, Adana iline bağlı Türk, Muhacir ve Arap köylerinde yaşayan kadınların tarımsal yapı özelliklerini kuşaklar arasında inceleyerek, meydana gelen değişimleri kuşak bazında incelemek ve köyler arasında farklılık olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma mikrososyolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Araştırmanın ana materyalini Adana iline bağlı Türk, Muhacir ve Arap köylerinde yaşayan kadınlardan bireysel görüşme yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Kadınların kuşakları arasındaki farklılıklarını belirleyebilmek Kruskal-Wallis ve One-Way Anova Testi kullanılmıştır. Araştırma alanında tarımsal yapı ve sürdürülebilirlik açısından 1.kuşaktan 3.kuşağa olumlu yönde değişimlerin olduğu söylemek pek mümkün değildir. Tarımsal üretimi terk etme eğilimi birinci kuşakta yüksek; ikinci kuşakta ise düşüktür. Bu durum birinci kuşağın yaşlı/hasta olması; ikinci kuşağın ise başka işi/çaresi olmamasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü kuşakta ise kararsızlar çoğunlukta olup; eğilimlerini eğitim ve tarım dışı iş imkânları belirleyecektir. Önümüzdeki yıllarda kırsal alanlarda kadın girişimciliğinin artması ve tarımsal sürdürülebilirlik için tarımsal yatırımların artırılması, tarım politikalarının, tarımsal finans kaynaklarının ve desteklemelerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelime: Kırsal Kadın, Tarımsal Yapı, Toplumsal Değişme, Kuşaklararası Değişme, Adana Köyleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the agricultural structure characteristics of the women living in Turkish, Muhacir and Arab villages of Adana province in terms of both generations and villages. A micro-sociological approach was used in the research. The main material was obtained from women by means of individual interviews. In order to identify the intergenerational differences of women, Kruskal-Wallis and one-way ANOVA tests were used. It is difficult to say that there are positive changes from first to third generation from the point of agricultural sustainability. Tendency abandon of agricultural activities was found to be high in first generation due to old age on the contrary of second generation and undecided women are consisting of majority of the third generation. Tendency of third generation will be formed according to education and non-agricultural activities in the coming years. Agricultural investments, policies, supports and financial resources should be improved in terms of gender.

Keywords: Rural Women, Agricultural Structure, Social Change, Intergenerational Change, The Villages of Adana.

* Bu çalışma Ç.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen "Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Göstergeler Açısından Toplumsal Değişme ve Kırsal Kadınlar: Adana Köyleri Örneği" isimli Yüksek Lisans Tez Projesinin (Proje No: 7307) tarımsal yapı ile ilgili elde edilen verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Toplum, Dönmezer'e göre, "insanların basit bir toplamından ibaret olmayıp, çeşitli biçimler gösteren, özgül ve nesnel yasalar uyarınca insanların maddi üretim içindeki pratik faaliyetleriyle ve sınıf savaşıyla değiştirilen ve geliştirilen toplumsal ilişkilerden oluşan bir sistem ve bütünlüğü olan bir örgütlenmedir" (Dönmezer, 1999). Kırsal toplum ise ağırlıklı olarak tarımsal faaliyetlerden geçimini sağlayan bir kesimi ifade etmektedir. Ancak son yıllarda tarımsal getirilerin azalması, daha iyi bir sosyal ve ekonomik hayat, tarımı terk etme eğiliminin gençlerde yüksek oranda görülmesi vb. faktörlerle kırsal alanlardan kentsel alana göçler de yoğunluk kazanmıştır. Bunlara bağlı olarak, kırsalın kendi iç dinamiklerinden ve ekonomi, iklim vb. dışsal faktörlerden dolayı, kırsal alanda sosyal, ekonomik ve kültürel olarak bir takım değişimler meydana gelmektedir.

Değişme Dönmezer'e göre "toplumların ilerlemesini sağlayan en temel dinamik olup, sosyal sistemin yapı unsurları ve işleyişi üzerindeki değişiklikleri anlatmakta ve esası da yenilik kavramına dayanmaktadır" (Dönmezer, 1999). Toplumsal değişme Ergil'in görüşüne göre, insanın kurmuş olduğu sosyal örgütlerin temel niteliklerinden biri olan, toplumsal anlamda sosyal davranış ve etkileşim kalıplarında ve bunlara ilişkin normlarda, değerlerde, kültür ürünlerinde ve simgelerde meydana gelen önemli değişiklikler şeklinde tanımlanmaktadır; toplumların buldukları döneme ayak uydurması, hâkimiyeti ve bunun sonucunda canlı kalabilmesi için oldukça gerekli bir unsurdur (Ergil, 1994).

Toplumsal değişimin yönü ve boyutu ne olursa olsun tüm toplumlarda değişimin meydana geldiği mutlaka görülmektedir. Sağlam'a göre "Hiçbir insan veya toplumsal bir kesim değişimden kaçınmaz" (Sağlam, 1979).

Toplumsal değişimle birlikte birçok konuda farklılıklar meydana gelmektedir; toplumsal görev ve statüler, ekonomik varlıklar, nüfus artış hızı, üretim ilişkileri, tarımsal yapı, gelir kaynakları, aile ve akrabalık ilişkileri, gelenek-görenekler, tutum ve değerlerde değişimin meydana gelmesi söz konusudur (<https://sosyolojik.wordpress.com/2009/12/29/toplum-nedir/>). Ancak belirtilen konularda değişim aynı hızda meydana gelmemektedir. Ogburn, maddi kültür unsurlarının hızla değişip, manevi kültür unsurlarının da hızla değişip buna uyum sağlayamamasına "kültür boşluğu" ya da "kültürel gecikme" adını vermektedir (Kongar, 1995). Örneğin, kırsal kesime traktörün girdiği yıllarda, bunun sadece tarım aracı olarak değil, hem gelin arabası hem de toplu taşıma aracı olarak kullanılması; cep telefonunun ülkemizde hemen hemen her yerde otobüslerde, tiyatrodada, sinemada, derslik gibi birçok yerlerde kullanılması (Eskicumalı, 2003) örnek verilebilir.

Her toplum daima bir değişim süreci içerisindedir. Toplumsal yapılar, kurumlar ve ilişkiler sürekli değişmekte olup; bu değişimin hızlı veya yavaş olduğu dönemler bulunmaktadır. Değişimin hızlı olduğu dönemler özellikle devrimler ve rejim değişikliklerinin olduğu dönemler olarak belirtilebilir (Eskicumalı, 2003).

Kavram olarak değişme, "bir süreç sonunda farklı şekilde ortaya çıkmak; bir başka biçim içerisine girmek" şeklinde tanımlanabilir. Buna göre değişme, hiç bir doğrultuyu ifade etmeyen bir kavramdır. Bu sebeple önemli olan ilk bulunduğu durumdan farklı bir şekle dönüşebilmektir (Tezcan, 1984: 2). Toplumsal değişmeyi bu çerçevede ele aldığımızda başka bir ifade ile Tezcan'a göre "toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler bütününe ve bu ilişkileri belirleyen toplumsal kurumların değişmesi" olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1994:191).

Merter'e göre özellikle Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye, birçok önemli değişme ve gelişme aşamaları geçirmiş olup Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar olan süre içerisinde meydana gelen toplumsal değişimleri iki aşamada incelemiştir. İlk aşama olarak, 1923-1950 yılları arası, ikinci aşama olarak ise 1950'den günümüze kadar olan süreye uzanmaktadır. Birinci aşamada Merter, 1923-1950 yılları arasında kalkınma projeleri, makineleşme ve toprak reformu gibi değişime etki eden konuları ele almıştır (Merter, 1990).

İkinci aşamada ise toplumun modernleşmesi için yapılan çalışmalar gerçekleşmiştir. Siyasi konularda gerçekleşen değişimler tarım sektöründe gelirlerin artması, köyden kente göçün artması, pazar ekonomisine geçiş gibi unsurlar topluma bir hareketlilik ve hız kazandırmıştır. Bu aşamada sanayileşme, tarım sektöründeki makineleşme, eğitim, sağlık, ulaşım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve kitle iletişim

araçlarının arttırılması çalışmaları da önemli bir yere sahip olmuştur. Bu gelişmelerden toplumdaki bireyler ve hane halkı farklı şekillerde etkilenmişlerdir (Merter, 1990).

Kırsal alanda kadın, üreten, değerlendiren, pazarlayan, ev içindeki görevleri açısından da sürekli üreten bir bireydir. Bu sebeple Türkiye’de kadınlar emek-yoğun kimliğe sahiptirler. Fakat erkekler ile eşit düzeyde katılımının önünde tarımsal, sosyo-kültürel engeller ve yasal eksiklikler bulunmaktadır (Kırkpınar, 2001). Türkiye’de kırsal alanda yaşayan kadınların en büyük sorunu eğitimdeki yerlerinin çok az olması ve sağlık hizmetindeki yetersizliklerdir (Kırkpınar, 2001). Bunun yanı sıra tarımsal kadın emeği, ücretsiz aile işgücü ve ev kadınlığının bir uzantısı olarak görülmektedir. Bütün bu sorunlar ise kadınların içinde bundukları toplumun, yaşadıkları yerlerin sosyo-kültürel yapısına ve ekonomik özelliklerine göre de değişim göstermektedir. Kırsal alanda kadınlar tarımla uğraşmalarına rağmen kendilerini çiftçi değil, çoğunlukla ev kadını olarak tanımlamaktadır.

Kırsal alanda erkekler, kentsel yaşamdan farklı olarak geleneksel yapının da etkisi altında kalmakta ve hemen hemen her konuda kadınlardan ön planda yer almaktadırlar. Ayrıca tarımda meydana gelen değişimler, toplumsal katılım, tarımsal mekanizasyon kullanma düzeyi gibi birçok özellikler bakımından da olumlu yönde farklılık göstermektedirler (Kırkpınar, 2001).

Başka bir açıdan da Türkiye’nin toplumsal yapısındaki çeşitlilik ve farklılıklar nedeniyle kırsaldaki hane halkı ve bireyler arasında da farklılıklar meydana gelmektedir. Geleneklerden meydana gelen farklılıklar söz konusu olduğu gibi coğrafik açıdan ve ekonomik koşullardan oluşan farklılıklar da etkili olmaktadır (Kırkpınar, 2001). Bu durumdan, özellikle kırsaldaki kadınlar daha çok etkilenmektedir.

Diğer taraftan, yaklaşık yüz yıllık ekonomik, siyasal ve toplumsal dönüşümün bir yansıması olarak milyonlarca insanımız yerleşim yerlerini kimi zaman gönüllü kimi zaman da zorunlu olarak değiştirmektedir ve değiştirmeye de devam etmektedirler. Bu milyonlarca insanın hareketliliği, gerek kendi yaşamlarını gerekse de ayrıldıkları ve vardıkları toplumların yaşamlarını da olumlu ve olumsuz biçimde etkilemektedir (İçduygu, 1997). Yerleşim yerlerini değiştiren veya göç eden insanlar, yeni geldikleri yerden etkilenebildiği gibi kendi kültürlerini de geldikleri yere aktarabilmektedirler (Davran ve Bektaş, 2010). Bu etkileşime bağlı olarak ekonomik yapıda, özellikle tarımsal açıdan, sosyal yapıda ve kültürel yapıda değişimler meydana gelmektedir.

Çukurova bölgesi ve özelde Adana ilinde, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak kendine özgü niteliklere sahip Türk, Muhacir ve Arap köyleri bulunmaktadır. Bu çalışmada, Adana iline bağlı Türk, Muhacir ve Arap köylerinde yaşayan kadınların tarımsal yapı özelliklerini kuşaklar arasında inceleyerek, meydana gelen değişimleri kuşak bazında incelemek ve köyler arasında farklılık olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

2. MATERYAL

Çalışmanın ana materyalini, söz konusu köylerde yaşayan kadınlardan bireysel görüşme yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Bireysel görüşme dışında araştırma konusu ile ilgili olarak her köyde derinlemesine görüşmeler yapılmış, araştırma alanında yapılan gözlemler ile diğer kişi ve kurumlar tarafından yapılmış olan ikincil verilerden de yararlanılmıştır.

Araştırma alanını oluşturan köyler 6 adet olup; Muhacir köyleri Yeşilova ve Sağkaya, Türk köyleri Saygeçit ve Danacı, Arap köyleri ise Kayışlı ve Yalmanlı köylerinden oluşmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu çalışma mikrososyolojik yaklaşımla ele alınmıştır. Mikrososyolojik yaklaşım, yüz yüze etkileşim durumlarındaki gündelik davranışların incelenmesine yöneliktir (Giddens, 2013). Toplumsal değişimi ortaya koymak için kuşaklar arası analiz yapılmıştır.

Bu çalışmada ele alınan köylerde tarımsal yapıda değişimler olduğu, köyler arasında bu değişimin birbirinden farklı meydana geldiği, araştırma konusu kadınların sahip oldukları tarımsal yapı özelliklerinin kuşaklar arasında farklılaştığı varsayılmıştır.

Kuşak, bir toplumun doğan üyelerinden oluşan yaş gruplarının oluşturduğu bir biçimdir. Kuşak terimi, bir nesil ile öteki nesil arasında geçen dönem içinde kullanılmaktadır. Ardı ardına gelen kuşakların toplumsallaşmasındaki farklılıklarla ilgili araştırmalarda, kuşaklararası çatışma her şeyi kapsayan bir yapı olarak bulunmaktadır. Marshall'ın görüşüne göre her kuşak kendi içinde, gerçeklikle ilgili birbiriyle çatışan ve kısmen cinsiyet, etnik köken ve toplumsal sınıf gibi başka özelliklerden kaynaklanan bir yapı olarak bulunabilmektedir (Marshall, 1999).

En az üç farklı kuşağın etkileşim ve iletişimi, yeni kuşağın yetiştirilmesinde de etkili olmaktadır. Aile, içinde yaşadığı kültürü kendi yetiştirdiği kuşaklara aktaran bir yapıdır. Kültürün aktarılması da yaşam içerisinde ilişkiler sonucu ile olmaktadır. İlişkiler, aynı ortamda yaşayan insanların hem birbirlerinden, hem de buldukları koşullardan etkilenmeleri sonucunda meydana gelmektedir. Ebeveynler çocuklarını yetiştirme konusunda içinde yetişmiş olduğu ailesinin etkisi ve çocuğunun geleceği ile ilgili temel kaygıların etkisi altında kalmaktadırlar. Eraçar'a göre "hem geleneklere bağlılık hem de çağdaş yaşama uyum, anne-babalar için bir ikilem oluşturmaktadır" (Eraçar, 2004).

3.2. Araştırmanın Kapsamı

3.2.1. Evren ve Örneklem

Araştırma alanını, Adana İline ait Muhacir (Yeşilova-Sağkaya), Türk (Saygeçit-Danacılı) ve Arap (Kayışlı-Yalmanlı) köyleri oluşturmaktadır. Bu çeşitliliğin nedeni, köylerin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine bağlı olarak, toplumsal değişme açısından fark olup olmadığını saptamaktır.

Araştırma sahasında yapılan ön inceleme ve gözlemler sonucu, her biri kendi içinde sosyo-kültürel ve ekonomik yönden homojen olduğu belirlenen 6 köyün hane sayıları saptanmış ve her köyden %10 oranında örnek çekilerek görüşme yapılması planlanan hane sayısı belirlenmiştir.

En uygun örnek büyüklüğü araştırmada belirlenen hedeflere ve sınırlandırıcı faktörlere göre değişmektedir (Arıkan,1995). Bu çalışmada önceden belirlenen sabit bir örnekleme oranına göre (Arıkan,1995) örnek hacmi belirlenmiştir. Buna göre $n/N=\%10$ oranı dikkate alınarak görüşme yapılacak hane sayısı belirlenmiştir. "n" burada çekilecek örneği; "N" ise toplam kitleyi ifade etmektedir. Buna göre araştırmada toplam 121 hane ile görüşülmüştür (Çizelge 1).

Çizelge 1. Araştırma Kapsamındaki Köyler ve Görüşme Yapılan Hane Sayıları

Table 1. Research Villages and Household Number Interweaved

Köyler	Köyün Sosyo-Kültürel Yapısı	Toplam Nüfus (Sayı)	Toplam Hane Sayısı *	Örnek Hacmi	Görüşülecek Hane Sayısı	Görüşme Yapılan Hane Sayısı	Bilgi Alınan Kişi Sayısı
Sağkaya	Muhacir	1000	250.0	%10	25.0	25	153
Yeşilova	Muhacir	1100	227.3	%10	22.7	23	
Muhacir Köyleri Uygulanan Toplam Anket Sayısı						48	
Danacılı	Türk	400	90.9	%10	9.1	9	92
Saygeçit	Türk	800	181.8	%10	18.2	18	
Türkmen Köyleri Uygulanan Toplam Anket Sayısı						27	
Kayışlı	Arap	1500	340.9	%10	34.1	34	161
Yalmanlı	Arap	500	113.6	%10	11.4	12	
Arap Köyleri Uygulanan Toplam Anket Sayısı						46	
Genel Toplam						121	406

*Toplam nüfusun, Adana ortalama hane genişliği olan 4,6'e (Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA), 2015) oranlanmasıyla bulunmuştur.

Bu çalışmada bireysel görüşme yoluyla soru formları uygulanmış olan kadınlar, basit tesadüfi örnekleme tekniğiyle seçilip, bu seçilen kadınlarda evli ve orta yaşa (40-55 arası) sahip olma özelliği aranmıştır. Bunun nedeni ebeveynleri ve çocukları olması özelliğinden hareketle 1. ve 3. kuşakla da görüşme yapabilme imkânıdır. Birinci kuşak görüşme yapılan kadının annesini; ikinci kuşak görüşme yapılan kadının kendisini ve üçüncü kuşak ise görüşme yapılan kadının kızlarını ifade etmektedir. 3.Kuşak olarak araştırmada sadece 15 yaş ve üzeri kadınlarla görüşülmüştür. Bunun nedeni tarımsal yapı/ekonomik yapı incelendiği için yetişkin nüfus alt yaş sınırının dikkate alınmasıdır. Kuşaklara göre görüşme yapılan kadın sayısı toplamda 406 kişi olup, dağılım Çizelge 2'de verilmiştir

Çizelge 2. Kuşaklara Göre Görüşme Yapılan Kadın Sayısı**Table 2.** Interweaved Women Number by Intergeneration

1.Kuşak Görüşülen Kadın Sayısı	2.Kuşak Görüşülen Kadın Sayısı	3.Kuşak Görüşülen Kadın Sayısı	Toplam Görüşülen Kadın Sayısı
121	121	164	406

3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntem

Çalışmada elde edilmiş olan niteliksel ve niceliksel veriler bilgisayar ortamında SPSS programı aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu analizlerde birinci olarak; tüm kadınlar, farklılık gözetmeden, kuşaklararası karşılaştırılmıştır. İkinci olarak ise; Muhacir, Arap ve Türk köylerindeki kadınlar kuşaklararası karşılaştırılarak meydana gelen değişmeler ortaya konulmuştur.

Kuşaklararası analizlerde, parametrik testlerden One-Way Anova Testi ve parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır (www.istatistik.gen.tr). One-Way Anova Testi üç ya da daha çok grup arasında, belirli bir değişkene dayalı olarak farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (www.istatistik.gen.tr). Bu çalışmada üç kuşak arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır. Kruskal-Wallis Testi ise, K sayıda grup için parametrik olmayan bu test, üç ya da daha fazla grubun aynı evrenden gelip gelmediklerinin belirlenmesi için kullanılmaktadır. Bu testin parametrik karşılığı olan One-Way Anova Testi için gerekli olan varsayımlar karşılanmadığında, Kruskal-Wallis testi kullanılır (www.istatistik.gen.tr). Kruskal-Wallis Testi, kuşaklararası analizlerde ortaya çıkan farklılıkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır.

Bireysel görüşmede tarımsal yapının ortaya konmasında kullanılan sorular “kadınların geçim kaynakları, bitkisel ve hayvansal üretim durumları, geçmiş ve günümüz tarımsal üretim deseni, tarımsal faaliyete katılımları, tarımı terk etme eğilimleri ve tarımsal kredi kullanma durumları” ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Araştırmada geçmişten günümüze tarımsal üretim yapısında meydana gelen değişimleri ortaya koymak için hem geçmiş dönem (en az 15-20 yıl öncesi) hem de günümüz bilgisine sahip olan ikinci kuşaktan bilgi alınmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Adana köylerinde yapılan çalışmada görüşülen hane sayısı 121 olup hane halkına ait demografik bilgiler her bir hanedeki 3 kuşaktan elde edilen 406 kadına ait verilerden oluşmaktadır. Araştırmada sosyo-demografik özellikler açısından kuşaklararası sadece ortalama yaş, eğitim süresi, ilk evlilik yaşı ve çocuk sayısı incelenmiştir. Diğer sosyo-demografik yapı verileri ise köy bazında incelenmiştir.

Buna göre tüm köylerde kadınların büyük bir çoğunluğu çekirdek aile biçiminde yaşamlarını sürdürmektedirler. Ancak bu durum gerçek bir çekirdek aile yapısından çok, genellikle ortak yaşam alanlarının ayrılmasından oluşmaktadır. Yani kadınların çekirdek ailesiyle beraber yaşadıkları ev ayrı olmakla birlikte, sosyal ve ekonomik olarak çoğunlukla ortak yaşamları/geleneksel geniş aile özellikleri devam etmektedir. Okuma yazma bilmeyen kadın oranı Türk ve Arap köylerinde Muhacir köylerinden yaklaşık 6-7 puan yüksektir. Kadınlardan hiçbiri kendisini çiftçi olarak tanımlamamıştır. Dörtte üçü ve daha fazlası ev kadını olarak tanımlamıştır. Araştırmada Muhacir ve Arap köylerinin kendi özgün dillerini bilip bilmediklerini ortaya koymak için “Türkçe dışında konuşulan dil var mı?” sorusu yöneltilmiştir Buna göre Türk ve Muhacir köylerinde sadece İngilizce dili belirtilmiştir. Ancak bu İngilizce dili sürekli konuşulan ve çok iyi bilinen bir dil olmayıp; Mili Eğitim Bakanlığı (MEB) müfredatına göre verilen İngilizce dil eğitimidir. Arap köylerinde ise görüşülen kadınların yaklaşık yarısı Arapça bilmektedir. Yine İngilizce de belirtilen dil arasındadır. İlk evlilik yaşı en düşük 18.97 ile Arap köylerinde saptanmıştır. Bu değer araştırma alanı ortalamasından (19,7) ve Türkiye ortalaması olan 24.6’den (TÜİK,2017) düşüktür. Ortalama çocuk sayısı ise tüm köylerde benzer özelliktedir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Köylere Göre Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri
Table 3. Socio-Demographic Indicators of Women by Villages

Sosyo-Demografik Göstergeler		Türk		Muhacir		Arap	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Doğum Yeri	Köy	32	34.8	49	32.0	112	69.6
	Şehir	28	30.4	35	22.9	47	29.2
	İlçe	32	34.8	68	44.4	2	1.2
	Yurtdışı	-	-	1	0.7	-	-
	Toplam	92	100.0	153	100.0	161	100.0
Aile Biçimi	Geniş	9	9.8	18	11.8	16	9.9
	Çekirdek	68	73.9	121	79.1	126	78.3
	Eksik	15	16.3	14	9.2	19	11.8
	Toplam	92	100.0	153	100.0	161	100.0
Eğitim	Okur Yazar Olmayan	20	21.7	22	14.4	36	22.4
	Okur Yazar olan	6	6.5	8	5.2	10	6.2
	İlkokul Mezunu	19	20.7	45	29.4	32	19.9
	Ortaokul Mezunu	10	10.9	2	1.3	7	4.3
	Lise Mezunu	1	1.1	63	41.2	53	32.9
	Üniversite Mezunu	23	25.0	13	8.5	22	13.7
	Yüksek Lisans Mezunu	13	14.1	-	-	1	0.6
	Toplam	92	100.0	153	100.0	161	100.0
Meslek	Ev hanımı	7	77.7	127	83.0	129	80.6
	Çiftçi	-	-	-	-	-	-
	Emekli+Çiftçi	-	-	-	-	-	-
	Emekli	10	11.1	5	3.3	10	6.3
	Teknisyen	-	-	-	-	1	0.6
	Serbest Meslek	-	-	-	-	2	1.3
	Memur	-	-	3	2.0	3	1.9
	Öğrenci	17	18.9	13	8.5	14	8.8
	İşçi	-	-	1	0.7	-	-
	Özel Sektör	-	-	4	2.6	1	0.6
Toplam	90	100.0	153	100.0	160	100.0	
Medeni Hal	Evli	54	59.3	106	69.3	115	71.9
	Bekâr	28	30.8	31	20.3	26	16.3
	Dul	9	9.9	16	10.5	19	11.9
	Toplam	91	100.0	153	100.0	160	100.0
Evlilik Kararı	Aile	25	39.7	40	32.8	56	41.8
	Kendi	29	46.0	82	67.2	78	58.2
	Kaçma	3	4.8	-	-	-	-
	Anlaşma	2	3.2	-	-	-	-
	Aile+Kendi	4	6.3	-	-	-	-
	Toplam	63	100.0	122	100.0	134	100.0
Akraba Evliliği	Var	7	11.1	13	10.7	43	32.1
	Yok	56	88.9	109	89.3	91	67.9
	Toplam	63	100.0	122	100.0	134	100.0
Yabancı dil	Var (İngilizce)	17	18.7	10	6.5	6	3.7
	Var (Arapça)	-	-	-	-	93	57.8
	Yok	74	81.3	143	93.5	62	38.5
	Toplam	91	100.0	153	100.0	161	100.0
Ortalama Yaş		92	40.36	153	45.06	161	44.49
Ortalama İlk Evlilik Yaşı		63	19.83	122	20.57	134	18.97
Ortalama Çocuk Sayısı		79	2.57	153	2.57	161	2.74

Sosyo-demografik özellikler açısından kuşaklararasıda incelenen ortalama yaş, eğitim süresi, ilk evlilik yaşı ve çocuk sayısı ile ilgili veriler Çizelge 4’de verilmiştir. Buna göre birinci kuşaktan üçüncü kuşağa ilk evlilik yaşı yaklaşık beş puan artarken; çocuk sayısı yaklaşık 4 puan düşmüştür. Ortalama eğitim süresi yükselmekle beraber arzu edilen düzeyde değildir.

Çizelge 4. Kuşaklara Göre Kadınların Ortalama Sosyo-Demografik Değerleri**Table 4.** Average Socio-Demographic Indicators of Women by Generations

Kuşaklar	Ortalama Yaş	Ortalama Eğitim Süresi	Ortalama İlk Evlilik Yaşı	Ortalama Çocuk Sayısı
1.Kuşak	59,94	1,26	17,63	5,28
2.Kuşak	43,70	2,80	20,32	2,43
3.Kuşak	25,65	4,13	22,19	1,45*
Toplam	43,77	3,9	19,75	2,64

*Sadece evli olan üçüncü kuşak üzerinden hesaplanmıştır.

4.2. Tarımsal Yapı

4.2.1. Kadınların Temel Geçim Kaynakları

Kadınların temel geçim kaynakları kuşaklara göre ele alındığında, 1. ve 2.kuşak arasında çok fazla fark yokken 3.kuşakta tarımsal geçim kaynağı oranı ciddi olarak düşüş göstermektedir. 3.Kuşakta geçimini tarımdan sağlayanların oranı %47.6 ile yarı yarıya azalmıştır. 3.Kuşak geçimini tarımdan daha çok tarım dışı kaynaklardan elde etmektedir (Çizelge 5.)

Çizelge 1. Kuşaklara Göre Kadınların Temel Geçim Kaynakları**Table 5.** Basic Income Resource of Women by Generations

Kuşaklar	Tarım		Tarım Dışı		Her İkisi		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	88	72.7	29	24.0	4	3.3	0	0.0	121	100.0
2.Kuşak	90	74.4	29	24.0	2	1.7	0	0.0	121	100.0
3.Kuşak	77	47.6	65	40.1	0	0.0	20	12.3	162*	100.0
Toplam	255	63.1	123	30.4	6	1.5	20	5.0	404	100.0

*15 yaş ve üzeri kadınlar dikkate alınmıştır.

Temel geçim kaynaklarını köylere ve kuşaklara göre incelediğimizde geçimlerini tarımdan sağlayan kadınların en az olduğu köy Türk köyleri olarak belirlenmiş olup Muhacir ve Arap köylerinde geçimlerini tarımdan sağlayan kadınların daha fazla olduğu görülmektedir (Çizelge 6).

Çizelge 2. Köylere ve Kuşaklara Göre Kadınların Temel Geçim Kaynakları**Table 6.** Basic Income Resource of Women by Generations and Villages

Türk Köyleri										
Kuşaklar	Tarım		Tarım Dışı		Her İkisi		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	9	33.3	14	52.9	4	14.8	0	0.0	27	100.0
2.Kuşak	12	44.4	13	48.1	2	7.4	0	0.0	27	100.0
3.Kuşak	5	13.9	11	30.6	0	0.0	20	55.6	36	100.0
Muhacir Köyleri										
Kuşaklar	Tarım		Tarım Dışı		Her İkisi		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	45	93.8	3	6.3	0	0.0	0	0.0	48	100.0
2.Kuşak	44	91.7	4	8.3	0	0.0	0	0.0	48	100.0
3.Kuşak	33	56.9	25	43.1	0	0.0	0	0.0	58	100.0
Arap Köyleri										
Kuşaklar	Tarım		Tarım Dışı		Her İkisi		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	34	73.9	12	26.1	0	0.0	0	0.0	46	100.0
2.Kuşak	34	73.9	12	26.1	0	0.0	0	0.0	46	100.0
3.Kuşak	39	57.4	29	42.6	0	0.0	0	0.0	68	100.0

4.2.2. Kadınların Temel Geçim Kaynağı Kruskal-Wallis Ve One-Way Anova Testi;

Genel olarak kuşaklararası temel geçim kaynakları açısından anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Uygulanan teste göre kuşaklararası temel geçim kaynaklarında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (Çizelge 7.)

Çizelge 3. Temel Geçim Kaynağı Kruskal-Wallis Testi
Table 7. Kruskal-Wallis Test of Basic Income Resource

Test Statistics ^{a,b}	
	Geçim Kaynağı
Chi-Kare	32.386
df	2
Asymp. Sig.	.000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Gruplandırma Değişkeni: Kişiyeyakınlık	

Her bir kuşağın bir sonraki ile geçim kaynağı açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı ayrıntılı şekilde incelenirse; 1.kuşakla 2. kuşak arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; 1. ve 2. kuşağın 3.kuşakla arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır (Çizelge 8.)

Çizelge 4. Temel Geçim Kaynağı One-Way Anova Testi
Table 8. One-Way Anova Test of Basic Income Resource

Çoklu Karşılaştırmalar						
Geçim KaynağıTümhane						
(I) Kişiyeyakınlık	(J) Kişiyeyakınlık	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Düşük Bağlı	Üst Bağlı
1.Kuşak	2.Kuşak	.033	.065	.942	-.12	.19
	3.Kuşak	-.466*	.090	.000	-.68	-.25
2.Kuşak	1.Kuşak	-.033	.065	.942	-.19	.12
	3.Kuşak	-.499*	.087	.000	-.71	-.29
3.Kuşak	1.Kuşak	.466*	.090	.000	.25	.68
	2.Kuşak	.499*	.087	.000	.29	.71

*Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

4.2.3. Kadınların Hayvansal Ve Bitkisel Üretim Durumu

Araştırmanın bu kısmında gerek bitkisel gerekse hayvansal üretim için geçmiş ve mevcut durum bilgileri ikinci kuşaktan elde edilmiştir. Bunun nedeni birinci kuşağın üretim deseninin tamamını hatırlamakta zorlanması, az miktarda yapılan üretim için tarımsal faaliyet yapmadığını düşünmesi ve üçüncü kuşağın, genç olması nedeniyle, henüz geçmiş dönem üretiminin olmamasıdır. İkinci kuşak hem birinci kuşakla hem de üçüncü kuşakla tarımsal üretim tecrübesi olduğu için tercih edilmiştir. Geçmiş dönem olarak kadınlardan kendilerinin ortalama 15 yaş dönemi ve annelerinin gençliklerinde yetiştirdiği hayvanları söylemeleri istenmiştir.

4.2.3.1. Hayvansal Üretim

2.Kuşak kadınların %52.0'si (63 kişi) geçmişte de ailesiyle birlikte hayvansal üretim yapmıştır (Çizelge 9.).

Çizelge 5. İkinci Kuşak Kadınların Hayvansal Üretim Yapma Durumları
Table 9. Animal Production Status of Second Generation Women

Hayvan Varlığı	Hane Sayısı	%
Var	63	52.0
Yok	58	48.0
Toplam	121	100.0

Hayvancılık durumu köy bazında ele alındığında, tüm köylerde büyükbaş hayvancılığın ağırlıklı olduğu görülmektedir (Çizelge 10.)

Çizelge 6. Köylere Göre Kadınların Geçmişte Yetiştirdiği Hayvanlar
Table 10. Animal Production Type of Women by Villages in the Past

Türler	Danacılı		Saygeçit		Yalmanlı		Kayışlı		Sağkaya		Yeşilova		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İnek	7	100.0	6	75.0	7	87.5	16	94.1	8	80.0	13	100.0	57	90.5
Koyun	0	0.0	1	12.5	1	12.5	1	5.9	1	10.0	0	0.0	4	6.3
Keçi	0	0.0	1	12.5	0	0.0	0	0.0	1	10.0	0	0.0	2	3.2
Toplam	7	100.0	8	100.0	8	100.0	17	100.0	10	100.0	13	100.0	63	100.0

Günümüzde 2.kuşak kadınların %26.0'nın (31 kişi) yetiştirdiği hayvan türleri yine ağırlıklı olarak büyükbaş hayvanlardan oluşmaktadır (Çizelge 11)

Çizelge 7. Köylere Göre Kadınların Günümüzde Yetiştirdiği Hayvanlar
Table 11. Animal Production Type of Women by Villages in Now

Türler	Danacılı		Saygeçit		Yalmanlı		Kayışlı		Sağkaya		Yeşilova		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İnek	4	100.0	4	100.0	2	100.0	5	62.5	4	66.7	6	85.7	25	80.7
Koyun	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	37.5	1	16.7	1	14.3	5	16.2
Keçi	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	16.7	0	0.0	1	3.1
Toplam	4	100.0	4	100.0	2	100.0	8	100.0	6	100.0	7	100.0	31	100.0

4.2.3.2. Bitkisel Üretim

2.Kuşak kadınların %72.0'si (87 kişi) geçmişte de ailesiyle birlikte bitkisel üretimde bulunmuşlardır. Günümüzde bitkisel üretime devam eden kadınların oranı hemen hemen aynı kalmıştır(%70.0, 85 kişi). Yapılan araştırma kapsamındaki 121 adet hanenin ortalama arazi genişliği ise 40.4 dekar olarak belirlenmiştir. Arazi genişliğinin köylere göre ortalaması alındığında; Türk köylerinin ortalama arazi genişliği 17.6, Arap köylerinin 36.1 ve Muhacir köylerinin ise 91.8 olarak saptanmıştır.

Köy bazında geçmişte ve günümüzde yetiştirilen ürünler Çizelge 12 ve Çizelge 13'te verilmiştir. Buna göre Geçmişte Danacılı'da mısır ve pamuk yetiştiriciliğine günümüzde buğday da eklenmiştir. Saygeçit'te buğday ve pamuk yetiştiriciliğine günümüzde ayçiçeği eklenmiştir. Yalmanlı'da pamuk ve narenciyede olan bitkisel üretime mısır eklenmiştir. Kayışlı'da buğday, mısır, narenciye ve pamuk hem geçmiş hem günümüzde yetiştirilmektedir. Sağkaya köyler arasında en fazla çeşitliliğe sahip olan köydür. Sağkaya'da geçmişte buğday yetiştirilirken günümüzde buğday çıkmış ve zeytin ürünler arasına eklenmiştir. Yeşilova'da ise buğday, mısır ve pamuktan oluşan üretim deseni mısır, pamuk ve narenciye olarak devam etmektedir.

Tüm köyler birlikte dikkate alındığında geçmişte en büyük payı sırasıyla pamuk (%40.2), mısır (%21.8) ve narenciye (15.0) alırken; günümüzde bu durum mısır (%31.8), pamuk (%21.2) ve narenciye (%21.2) olarak devam etmektedir (Çizelge 12 ve Çizelge 13).

Çizelge 8. Köylere Göre Kadınların Geçmişte Yetiştirdiği Ürünler
Table 12. Production Pattern of Women by Villages in the Past

Bitkisel Ürün Türleri	Danacılı		Saygeçit		Yalmanlı		Kayışlı		Sağkaya		Yeşilova		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Buğday	0	0.0	2	22.2	0	0.0	3	13.6	2	9.1	1	5.0	8	9.2
Mısır	3	75.0	0	0.0	0	0.0	6	27.3	4	18.2	6	30.0	19	21.8
Pamuk	1	25.0	7	77.8	5	50.0	6	27.3	5	22.7	11	55.0	35	40.2
Narenciye	0	0.0	0	0.0	5	50.0	5	22.7	1	4.5	2	10.0	13	15.0
Kabak	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	4.5	0	0.0	0	0.0	1	1.2
Karpuz	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	4.5	0	0.0	0	0.0	1	1.2
Fıstık	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	8	36.4	0	0.0	8	9.2
Nar	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	9.1	0	0.0	2	2.3
Zeytin	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	4	100.0	9	100.0	10	100.0	22	100.0	22	100.0	20	100.0	87	100.0

Çizelge 9. Köylere Göre Kadınların Günümüzde Yetiştirdiği Ürünler**Table.13 Production Pattern of Women by Villages in Now**

Bitkisel Ürün Türleri	Danacılı		Saygeçit		Yalmanlı		Kayışlı		Sağkaya		Yeşilova		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Buğday	2	33.3	3	37.5	0	0.0	3	14.3	0	0.0	0	0.0	8	9.4
Mısır	3	50.0	0	0.0	1	12.5	8	38.1	7	33.3	8	38.1	27	31.8
Pamuk	1	16.7	2	25.0	2	25.0	3	14.3	3	14.3	7	33.3	18	21.2
Narenciye	0	0.0	0	0.0	5	62.5	6	28.6	1	4.8	6	28.6	18	21.2
Karpuz	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	4.8	0	0.0	0	0.0	1	1.2
Fıstık	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	7	33.3	0	0.0	7	8.2
Nar	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	2	4.8	0	0.0	2	2.4
Zeytin	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	1	9.5	0	0.0	1	1.2
Ayçiçeği	0	0.0	3	37.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	3	3.5
Toplam	6	100.0	18	100.0	8	100.0	21	100.0	21	100.0	21	100.0	85	100.0

4.2.4. Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları

Tarımsal faaliyetlere katılan 169 kadın bulunmakta olup Çizelge 3.22.'de verilmiştir. Kuşaklara göre tarımsal faaliyetlere katılan kadınlar incelendiğinde, her 3 kuşakta ağırlıklı olarak kendi tarımsal faaliyetlerine katılım belirtilmiştir. Mevsimlik işçilik oldukça düşüktür. Araştırmada kadınların %57.8'i (235 kişi) tarımsal faaliyetlere katılmazken, %41.6'sı (169 kişi) katılmaktadır. 2 kişi ise cevap vermemiştir. (Çizelge 14).

Çizelge 10. Kuşaklara Göre Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları**Table 14. Participation Status of Women to Agricultural Activities by Generations**

Kuşaklar	Kendi Tarımsal Faaliyetleri		Mevsimlik Tarım İşçiliği		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	77	96.3	3	3.7	80	100.0
2.Kuşak	57	93.4	4	6.6	61	100.0
3.Kuşak	27	96.4	1	3.6	28	100.0
Toplam	161	95.3	8	4.7	169	100.0

Kendi tarımsal faaliyetlere katılan kadınlar tüm köylerde en fazla 1.kuşakta yer almaktadır. 2. ve 3.kuşakta bu oranlar 1.kuşağa göre daha düşüktür. (Çizelge 15).

Çizelge 11. Köylere ve Kuşaklara Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları**Table 15. Participation Status of Women to Agricultural Activities by Villages and Generations**

Türk Köyleri						
Kuşaklar	Kendi Tarımsal Faaliyetleri		Mevsimlik Tarım İşçiliği		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	14	100.0	0	0.0	14	100.0
2.Kuşak	7	77.8	2	2.2	9	100.0
3.Kuşak	5	100.0	0	0.0	5	100.0
Muhacir Köyleri						
Kuşaklar	Kendi Tarımsal Faaliyetleri		Mevsimlik Tarım İşçiliği		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	33	97.1	1	2.9	34	100.0
2.Kuşak	26	96.3	1	3.7	27	100.0
3.Kuşak	5	100.0	0	0.0	5	100.0
Arap Köyleri						
Kuşaklar	Kendi Tarımsal Faaliyetleri		Mevsimlik Tarım İşçiliği		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.Kuşak	30	68.2	14	31.8	44	100.0
2.Kuşak	24	96.0	1	4.0	25	100.0
3.Kuşak	17	94.4	1	5.6	18	100.0

4.2.5. Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları Kruskal-Wallis Ve One-Way Anova Testi

Uygulanan Kruskal-Wallis testine göre kuşaklararası kadınların tarımsal faaliyetlere katılma durumları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (Çizelge 16).

Çizelge 12. Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları Kruskal-Wallis Testi**Table 16.** Kruskal-Wallis Test of Participation Status of Women to Agricultural Activities

Test Statistics ^{a,b}	
	TarımsalFaliyetlereKatılma
Chi-Kare	71.906
df	2
Asymp. Sig.	.000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Gruplandırma Değişkeni: KişiyeyeYakınlık	

Kuşaklar tek tek incelendiğinde, 1.Kuşağın tarımsal faaliyetlere katılma 2.kuşakla arasında bir farklılık bulunmazken; 3.kuşakla arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu saptanmıştır (Çizelge 17).

Çizelge 13. Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumları One-Way Anova Testi**Table 17.** One Way Anova Test of Participation of Women to Agricultural Activities

Çoklu Karşılaştırmalar						
Tarımsal Faaliyetlere Katılma Tümhane						
(I) Kişiyeye Yakınlık	(J) Kişiyeye Yakınlık	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Düşük Bağlı	Üst Bağlı
1.Kuşak	2.Kuşak	.149	.070	.097	-.02	.32
	3.Kuşak	.507*	.057	.000	.37	.64
2.Kuşak	1.Kuşak	-.149	.070	.097	-.32	.02
	3.Kuşak	.358*	.060	.000	.21	.50
3.Kuşak	1.Kuşak	-.507*	.057	.000	-.64	-.37
	2.Kuşak	-.358*	.060	.000	-.50	-.21

*Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

4.2.6. Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri

Üç kuşağın geçmişten günümüze en fazla katıldığı tarımsal faaliyet türü ağırlıklı olarak hayvan bakımıdır. 3.kuşakta ise tarımsal faaliyetlere katılma oranları oldukça düşük oranlarda yer almaktadır. (Çizelge 18).

Çizelge 14. Kuşaklara Göre Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri**Table 18.** Type of Agricultural Activities of Women by Generations

Faaliyetler	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çapa	4	4.8	2	3.2	0	0.0	6	3.5
Hasat	14	16.7	12	19.0	9	40.9	35	20.7
Hayvan Bakımı	60	71.4	34	54.0	6	27.3	100	59.2
Toplama	6	7.1	15	23.8	7	31.8	28	16.6
Toplam	84	100.0	63	100.0	22	100.0	169	100.0

Kırsalda kadınların geçmişten günümüze katıldığı tarımsal faaliyet durumları azalma gösterirken buna ek olarak katıldıkları faaliyet türlerini hem kuşak hem de köylere göre incelediğimizde; Türk köylerinde hayvan bakımına katılan 1.kuşağın oranları 2. ve 3. kuşağa doğru azalma göstermiştir. Muhacir köylerinde hayvan bakımına katılan kadınlar 1.kuşaktan 2. kuşağa doğru azalma gösterirken 3.kuşakta hayvan bakımına katılan kadın hiç yoktur. Arap köylerinde de 1.kuşaktan 3.kuşağa hayvan bakımında azalma, hasatta da artış görülmektedir (Çizelge 19).

Çizelge 15. Köylere ve Kuşaklara Göre Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri**Table 19.** Type of Agricultural Activities of Women by Villages and Generations

Faaliyetler	Türk Köyleri							
	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çapa	2	12,5	1	11,1	0	0,0	3	9,3
Hasat	2	12,5	1	11,1	3	42,8	6	18,8
Hayvan Bakımı	12	75,0	5	55,6	2	28,6	19	59,4
Toplama	0	0,0	2	22,2	2	28,6	4	12,5
Toplam	16	100,0	9	100,0	7	100,0	32	100,0
Faaliyetler	Muhacir Köyleri							
	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çapa	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hasat	5	14,7	3	11,5	0	0,0	8	12,9
Hayvan Bakımı	25	73,5	17	65,4	0	0,0	42	67,7
Toplama	4	11,8	6	23,1	2	100,0	12	19,4
Toplam	34	100,0	26	100,0	2	100,0	62	100,0
Faaliyetler	Arap Köyleri							
	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çapa	2	5,9	1	3,6	0	0,0	3	4,0
Hasat	7	20,6	8	28,6	6	46,1	21	28,0
Hayvan Bakımı	23	67,6	12	42,9	4	30,8	39	52,0
Toplama	2	5,9	7	25,0	3	23,1	12	16,0
Toplam	34	100,0	28	100,0	13	100,0	75	100,0

4.2.7. Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri Kruskal-Wallis Ve One-Way Anova Testi

Kruskal-Wallis testine göre kuşaklararası kadınların katıldığı tarımsal faaliyet türleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (Çizelge 20).

Çizelge 16. Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri Kruskal-Wallis Testi**Table 20.** Kruskal-Wallis Test of Type of Agricultural Activities of Women

Test Statistics ^{a,b}	
Chi-Kare	Katıldığı Tarımsal Faaliyetler 101.210
df	2
Asymp. Sig.	.000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Gruplandırma Değişkeni: Kişiyakınlık	

Kuşaklararası kadınların katıldıkları tarımsal faaliyetler açısından 1.kuşağın 2 ve 3.kuşakla aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yani tüm kuşaklar arasında kadınların katıldıkları tarımsal faaliyetler açısından anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmaktadır (Çizelge 21.)

Çizelge 17. Kadınların Katıldığı Tarımsal Faaliyet Türleri One-Way Anova Testi**Table 21.** One-Way Anova Test of Type of Agricultural Activities of Women

Çoklu Karşılaştırmalar						
Katıldığı Tarımsal Faaliyetler Tümhane						
(I) Kişiyakınlık	(J) Kişiyakınlık	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Düşük Bağlı	Üst Bağlı
1.Kuşak	2.Kuşak	-1.000*	.291	.002	-1.70	-.30
	3.Kuşak	-2.684*	.235	.000	-3.25	-2.12
2.Kuşak	1.Kuşak	1.000*	.291	.002	.30	1.70
	3.Kuşak	-1.684*	.236	.000	-2.25	-1.12
3.Kuşak	1.Kuşak	2.684*	.235	.000	2.12	3.25
	2.Kuşak	1.684*	.236	.000	1.12	2.25

*Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

4.2.8. Kadınların Tarımsal Faaliyetleri Bırakma Veya Uzaklaşma Eğilimleri

Kadınların tarıma katılma ve tarımı bırakma istekleri incelendiğinde, 1.kuşağın %78,8'i 2.kuşağın ise %28,8'i bırakmak istediğini belirtmiştir. 3.kuşakta ise kadınların yarısından fazlası (%51,7) kararsızdır (Çizelge 22).

Çizelge 18. Kuşaklara Göre Kadınların Tarımsal Faaliyetleri Bırakma Eğilimleri
Table 22. Abandon of Agricultural Activities Tendency of Women by Generations

Eğilimler	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet*	67	78.8	19	28.8	2	6.9	88	48.9
Hayır	14	16.5	43	65.2	12	41.4	69	38.3
Kararsız	4	4.7	4	6.0	15	51.7	23	12.8
Toplam	85	100.0	66	100.0	29	100.0	180	100.0

*Tarımı bırakanların fikirleri de, tekrar başlayıp başlamama açısından, dâhil edilmiştir.

Tarımsal Faaliyetleri terk etme veya bırakma isteklerini hem kuşak bazlı hem de köylere göre incelediğimizde Türk köylerinden Muhacir ve Arap köylerine doğru tarımı bırakan 1. ve 2.kuşağın oranlarında artış görülmektedir. Arap köylerinde tarımsal faaliyetleri bırakma konusunda kararsız olanlar diğer köylere göre daha yüksek oranda yer almaktadır (Çizelge 23).

Çizelge 19. Köylere ve Kuşaklara Göre Kadınların Tarımsal Faaliyetleri Bırakma Eğilimleri
Table 23. Abandon of Agricultural Activities Tendency of Women by Villages and Generations

Türk Köyleri						
Eğilimler	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	14	87.5	0	0.0	2	40.0
Hayır	2	12.5	7	77.8	0	0.0
Kararsız	0	0.0	0	0.0	3	60.0
Toplam	16	100.0	9	100.0	5	100.0
Muhacir Köyleri						
Eğilimler	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	26	76.5	9	33.3	0	0.0
Hayır	6	17.6	18	66.7	6	100.0
Kararsız	2	5.9	0	0.0	0	0.0
Toplam	34	100.0	27	100.0	6	100.0
Arap Köyleri						
Eğilimler	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	27	77.1	9	31.0	0	0.0
Hayır	6	17.1	18	62.1	7	36.8
Kararsız	2	5.7	2	6.9	12	63.2
Toplam	35	100.0	29	100.0	19	100.0

4.2.9. Kadınların Tarımsal Faaliyetleri Bırakma/Uzaklaşma Eğilimleri Kruskal-Wallis Ve One-Way Anova Testi

Kruskal-Wallis testine göre kuşaklararasıda kadınların tarımsal faaliyetleri bırakma veya uzaklaşma durumları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (Çizelge 24).

Çizelge 20. Tarımsal Faaliyetleri Bırakma/Uzaklaşma Eğilimleri Kruskal-Wallis Testi**Table 24.** Kruskal-Wallis Test of Abandon of Agricultural Activities Tendency

Test Statistics ^{a,b}	
	Tarımı Bırakma Terketme isteği
Chi-Kare	60.963
df	2
Asymp. Sig.	.000
a. Kruskal Wallis Test	
b. Gruplandırma Değişkeni: Kişiyeyakınlık	

Tarımsal faaliyetleri bırakma istekleri konusunda kuşaklararasıını incelersek; 1.kuşakla 2.kuşak arasında fark bulunmazken 3.kuşakla aralarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yine aynı şekilde 2.kuşakla 3.kuşak arasında anlamlı bir fark bulunurken 1.kuşakla aralarında fark bulunmaktadır (Çizelge 25).

Çizelge 21. Tarımsal Faaliyetleri Bırakma/Uzaklaşma Eğilimleri One-Way Anova Testi**Table 25.** One-Way Anova Test of Abandon of Agricultural Activities Tendency

Çoklu Karşılaştırmalar						
Tarımı Bırakma Terketme Eğilimleri Tümhane						
(I) Kişiyeyakınlık	(J) Kişiyeyakınlık	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Düşük Bağlı	Düşük Bağlı
1.Kuşak	2.Kuşak	.554*	.208	.025	.05	1.05
	3.Kuşak	-.595*	.157	.001	-.97	-.22
2.Kuşak	1.Kuşak	-.554*	.208	.025	-1.05	-.05
	3.Kuşak	-1.149*	.199	.000	-1.63	-.67
3.Kuşak	1.Kuşak	.595*	.157	.001	.22	.97
	2.Kuşak	1.149*	.199	.000	.67	1.63

*Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

4.2.10. Kadınların Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları

Tarımsal amaçlı bilgi alınan 404 kadın arasından, hiçbir kurumdan tarımsal amaçlı kredi kullanmayan kadınların sayısı toplamda 398 kişi (%98.5) olarak saptanmıştır. Toplamda tarımsal amaçlı kredi kullanan kadınların sayısı 6 kişidir. Tarımsal amaçlı kredi kullanan 6 kişinin 5'i 1.kuşak, 1'i ise 2.kuşakta olup; 3. kuşakta hiçbir kadın tarımsal amaçlı kredi kullanmamıştır (Çizelge 26).

Çizelge 22. Kuşaklara Göre Kadınların Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları**Table 26.** Agricultural Credit Using of Women by Generations

Kullanım Yeri	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özel Bankalar	1	20.0	0	0.0	0	0.0	1	16.7
Kooperatif	2	40.0	1	100.0	0	0.0	3	50.0
Bilmiyor	2	40.0	0	0.0	0	0.0	2	33.3
Toplam	5	100.0	1	100.0	0	0.0	6	100.0

Tarımsal amaçlı kredi kullanma durumlarında özel bankalardan kredi kullanan kadınlar sadece Türk köylerinde ve 1.kuşakta mevcuttur. Diğer köylerde özel bankalardan tarımsal amaçlı kredi kullanan kadın bulunmamaktadır. Kooperatiften tarımsal amaçlı kredi kullanan kadınlar Türk köylerinde mevcut değil iken, Muhacir köylerinde 1.kuşakta ve Arap köylerinde hem 1. hem de 2.kuşakta bulunmaktadır (Çizelge 27).

Çizelge 23. Köylere ve Kuşaklara Göre Kadınların Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları**Table 27. Agricultural Credit Using of Women by Villages and Generations**

Türk Köyleri						
Kullanım Yeri	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özel Bankalar	1	50.0	0	0.0	0	0.0
Kooperatif	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Bilmiyor	1	50.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	2	100.0	0	0.0	0	0.0
Muhacir Köyleri						
Kullanım Yeri	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özel Bankalar	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Kooperatif	1	100.0	0	0.0	0	0.0
Bilmiyor	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	1	100.0	0	0.0	0	0.0
Arap Köyleri						
Kullanım Yeri	1.Kuşak		2.Kuşak		3.Kuşak	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özel Bankalar	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Kooperatif	1	50.0	1	100.0	0	0.0
Bilmiyor	1	50.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	2	100.0	1	100.0	0	0.0

4.2.11. Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları Kruskal-Wallis ve One-Way Anova Testi;

Kruskal-Wallis testine göre kuşaklararası kadınların tarımsal amaçlı kredi kullanma durumları arasında genel olarak anlamlı bir fark olduğu Asymp Sig. değerinin 0.05'ten küçük olmasından anlaşılmaktadır (Çizelge 28).

Çizelge 24. Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları Kruskal-Wallis Testi**Table 28. Kruskal-Wallis Test of Agricultural Credit Using of Women**

Test Statistics^{a,b}	
	Kredi Kullanma Durumu
Chi-Kare	8.585
df	2
Asymp. Sig.	.014
a. Kruskal Wallis Test	
b. Gruplandırma Değişkeni: Kişiyeye Yakınlık	

Tarımsal amaçlı kredi kullanma durumlarını kadınlar arasında One-Way Anova ile test ettiğimizde tüm kuşaklar arasında herhangi bir fark olmadığı değerlerin "0.05" in üzerinde olmasından anlaşılmaktadır (Çizelge 29).

Çizelge 25. Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanma Durumları One-Way Anova Testi**Table 29. One-Way Anova Test of Agricultural Credit Using of Women**

Çoklu Karşılaştırmalar						
Kredi Kullanma Durumu						
Tümhane						
(I) Kişiyeye Yakınlık	(J) Kişiyeye Yakınlık	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Düşük Bağlı	Üst Bağlı
1.Kuşak	2.Kuşak	.182	.118	.333	-.10	.47
	3.Kuşak	.231	.107	.096	-.03	.49
2.Kuşak	1.Kuşak	-.182	.118	.333	-.47	.10
	3.Kuşak	.050	.050	.685	-.07	.17
3.Kuşak	1.Kuşak	-.231	.107	.096	-.49	.03
	2.Kuşak	-.050	.050	.685	-.17	.07

*Ortalama fark 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

5. SONUÇ

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre araştırma köylerinde birinci kuşaktan üçüncü kuşağa doğru çiftçiliğin bir meslek olarak tercih edilmediği ve tarımdan geçimini kazanan kadınların üçüncü kuşakta yaklaşık yarı yarıya azaldığı söylenebilir. Birinci ve ikinci kuşak arasında meslek yapılanması açısından çok fazla farklılık bulunmazken, birinci ve ikinci kuşağın üçüncü kuşakla arasında oldukça anlamlı farklılık bulunmaktadır. Köy bazında incelendiğinde ise ana gelir kaynağını tarımdan sağlayan kadınların en fazla Muhacir köylerinde yer aldığı belirlenmiştir. Aynı zamanda kadınların sahip olduğu arazi genişliği de 91,8 dekar ile en yüksek Muhacir köylerinde tespit edilmiştir ve bu rakam Türk köylerinin yaklaşık 5,2, Arap köylerinin ise 2,6 katıdır. Diğer taraftan bu ortalama, Türkiye ortalama işletme genişliği olan 61 dekardan da (TÜİK,2001) büyüktür.

Araştırma alanında geçmişten günümüze ürün deseninde bir takım değişimler yaşanmıştır. Geçmiş yıllarda yetiştirilen ürünler içerisinde her köyde en yüksek payı pamuk alırken; günümüzde en yüksek payı sırasıyla mısır ve narenciye almaktadır. Pamuk yetiştiriciliğinin geliri yüksek olmasına rağmen üretim maliyetinin fazla olması ve tarımsal desteklerin maliyetleri karşılamamasından dolayı günümüzde çok tercih edilmemektedir.

Köylerde hayvansal üretim ağırlıklı olarak büyükbaştan oluşmuş ve günümüze kadar da bu yapı korunmuştur. Ancak hayvansal üretim yapan kadınların sayısı birinci kuşaktan ikinci kuşağa yaklaşık yarı yarıya azalmıştır. Üçüncü kuşakta ise yok denecek kadar azdır. Buna bağlı olarak da üçüncü kuşağın katıldığı tarımsal faaliyetler, birinci ve ikinci kuşağın aksine, çapa ve hasat gibi bitkisel üretim faaliyetlerinden oluşmaktadır. Ancak genel olarak bakıldığında kadınların katıldığı tarımsal faaliyetlerde, hayvansal üretim açısından, birinci kuşaktan üçüncü kuşağa önemli bir azalma söz konusudur.

Kadınların tarımsal faaliyetleri bırakma eğilimleri en yüksek birinci kuşakta saptanmıştır. Üçüncü kuşakta ise kararsızlar fazla olup sadece Türk ve Arap köylerinde bulunmaktadır. Tarımı terk etme eğiliminin yüksekliği birinci kuşak için yaşlılık, hastalık vb. sebeplere bağlıyken; ikinci kuşakta düşük olan terk etme eğiliminin, aslında kadınların içinde buldukları yaş, evlilik, mesleksizlik vb. sosyo-ekonomik durum nedeniyle zorunlu bir devam etme eğilimi olduğu söylenebilir. Üçüncü kuşak için, kararsızlıklarının asıl sebebi, tarımdaki gelir düşüklüğü ve tarımın zor bir meslek olması nedeniyle bırakmak istemelerine rağmen, tarım dışı iş durumundan da emin olamamalarından kaynaklanmaktadır. Tarımın terk edilmesi, tarım dışı iş bulma imkânlarına göre şekillenecektir. Üçüncü kuşakta tarımsal faaliyetlerden geçimini sağlayanlar, tarım dışı iş ücretli bir iş buldukları veya üniversite eğitimi aldıkları zaman büyük olasılıkla tarım dışına kayacaklardır. Tarımdaki üçüncü kuşakla veya gençlerle ilgili bu durum benzer çalışmalarda da tespit edilmiştir. Gaziantep ilinde antepfıstığı yetiştiren tarımsal işletmelerde kuşaklararası tarımsal yapıda meydana gelen değişimlerin ortaya konduğu çalışmada (Davran vd., 2017a) üçüncü kuşak erkeklerde tarımı terk etme eğilimleri %59.5 olup; kararsızların oranı da %33.8 olarak tespit edilmiştir. Kırsal gençlik ve istihdam üzerine yapılan bir diğer çalışmada, kırsal gençlerin kente yerleşmeyi ve yaşamlarını kentte sürdürmeyi tercih ettikleri değişik araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya konmuş; bunun temel nedeni ise ekonomik unsurlarla birlikte eğitim,

sosyal hayat, tarımsal faaliyeti sevmeme vb. nedenlere bağlanmıştır (Davran vd., 2017b). Kırsal alanda yeterli geçim imkânı sağlanmış olsa, hatta kente göç halinde kırdaki gelir düzeyinin altına düşme riski olsa bile, gençlerin kenti tercih etmeleri giderek daha çok gözlenmektedir (Bıçkılı 2011).

Kırsal alanlarda kadınların kredi kaynaklarını kullanmaları çok yaygın bir durum değildir. Araştırma alanında da tarımsal faaliyetleri için kredi kullanan kadınların oranı oldukça düşük olup; sadece birinci ve ikinci kuşakta tarımsal kredi kullanımı mevcuttur. Köyler arasında kredi kullanımı açısından anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Önümüzdeki yıllarda kırsal alanlarda kadın girişimciliğinin artması, tarımsal faaliyetlerin devam ettirebilmesi ve tarımın sürekliliği için kırsal alanda tarımsal yatırımların artırılması, tarım politikalarının, tarımsal finans kaynaklarının ve desteklemelerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Özellikle yerinde kalkınma sağlayabilmek için genç çiftçi desteklerinin kadın çiftçiler için daha özendirici olması, tarımsal sürdürülebilirliğe olumlu katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- ARIKAN, R. (1995), *Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma*, Tutubay Yayınları, Ankara.283 s.
- Bıçkılı, D.,(2011), Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği, *Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:XXX, Sayı:1, 2011, Sayfa: 161-180.
- Çukurova Kalkınma Ajansı, (2015), Mevcut Durum Analizi , <http://www.cka.org.tr/files/MDA.pdf>. (Erişim, 19.10.2018).
- Davran, M. Bektaş, F. (2010), “Muhacir, Arap Ve Türkmen Köylerinde Yaşayan Kadın Nüfusun Sosyo-Demografik Göstergeler Açısından Kuşaklararası Değişimi”, I. Ulusal Nüfusbilim Kongresi”, Mart 2010, Ankara. Sayfa Sayısı 29-42.
- Davran, M.K., Özalp, B., Yurt, B., Yıldız, F., Fırat, H., (2017a), Antep Fıstığı Üreten İşletmelerde Tarımsal ve Toplumsal Değişme: Gaziantep İli Örneği, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, Cilt:23, Sayı:22, Sayfa: 299-309, DOI: 10.24181/tarekoder.369484, ISSN:1303-0183.
- Davran, M.K. Özalp, B., Tok, N., Öztornacı, B., (2017b), Türkiye’de Kırsal Gençlik Açısından İstihdam ve Tarımsal İstihdamın Geleceği, *T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Kasım 2017, 5(13), 169-189, ISSN 2147-8473, <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
- Dönmezer, İ. (1999), *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eraçar, N. (2004), Kuşaklar Arası Çatışma ve Çözüm, Ders Notları, İstanbul 234 Sayfa.
- Ergil, D. (1994), *Toplum ve İnsan*, Turhan Kitabevi, Ankara, 304 Sayfa.
- Eskicumalı, A., (2003), Eğitim ve Sosyal Değişme, Türkiye’nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 128 sayfa. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/115682> (Erişim 09.10.2018)
- Giddens, A., (2013), *Sosyoloji* (Yayıma Hazırlayan: Cemal Güzel), Kırmızı Yayınları, I. Baskı, ISBN:978-975-9169-41-X, İstanbul, 1084 sayfa.
- İçduygu, A., (1998). *Türkiye’de İçgöç Konferans Sunuşu* (6-8 Haziran 1997, Bolu-Gerede), İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Kırkpınar, L. (2001), “Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın”, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 2563, Yayınlar Dairesi Başkanlığı Kültür Eserleri Dizisi: 285, Ankara. Isbn: 975-17-2608-5. 357 Sayfa.
- Kongar, E, (1995), *Toplumsal Değişme Kuramları Ve Türkiye Gerçeği*, Büyük Fikir Kitapları Dizisi 41, 6. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 460 S.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, 2. Basım, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 917 Sayfa.
- Merter, F, (1990), *Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler: Malatya Örneği*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Bilim Serisi: 2,Ankara, 251 Sayfa.

Sağlam, M. (1979), Örgütsel Değişme. Ankara. TODAİE Yayınları.

Tezcan, M. (1984), *Sosyal ve Kültürel Değişme*. Ankara: Ankara Ü. Eđit. Bil. Fak. Yay. No:129

Tezcan, M. (1994), *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Ofset, 9.Baskı, Ankara.

TÜİK, (2001), Genel Tarım Sayımı: Köy genel Bilgileri, ISBN:975-19-3557-1, TÜİK Yayınları, Yayın No: 2898, Ankara.

TÜİK (2017), Yıllara, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, Genel Nüfus Sayımları,

<https://sosyolojik.wordpress.com/2009/12/29/toplum-nedir/> (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2018)

<http://www.istatistik.gen.tr/?p=29> (Erişim tarihi: 09.10.2018)